

МОДЕЛІ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПРИНТЕРІВ З НАСЛІДКАМИ ЦЕРЕБРАЛЬНОГО ПАРАЛІЧУ (ЗАВ'ЯЛОВА Б.)

Актуальність. На сьогоднішній день паролімпійський спорт є невід'ємною частиною міжнародного олімпійського руху [1]. Особливого поширення і популярності серед неповносправних спортсменів набув такий вид спорту як легка атлетика. Високий рівень та ущільнення результатів паролімпійців у міжнародних змаганнях з легкої атлетики вимагає відповідного науково-методичного забезпечення, пошуку засобів і методів управління тренувальним процесом, що адаптовані до паролімпійського спорту.

Відомо, що ефективне управління тренувальним процесом пов'язано з використанням різних моделей, серед яких важливе місце належить моделям змагальної діяльності (ЗД). Адже саме вони і є тим системоутворюючим фактором, який визначає структуру та зміст процесу підготовки на певному етапі вдосконалення [4.5].

Але питання структури підготовленості та особливостей змагальної діяльності неповносправних спортсменів недостатньо висвітлені в науково-методичній літературі. Накопичення наукової інформації щодо моделей змагальної діяльності спортсменів з наслідками церебрального паралічу може сприяти оптимізації процесу спортивної підготовки та участі у змаганнях.

Мета. Вивчити міжкваліфікаційні розбіжності в структурі змагальної діяльності спринтерів з наслідками церебрального паралічу (ЦП).

Методи та організація дослідження: аналіз та узагальнення, педагогічне спостереження, комп'ютерний відеоаналіз, методи математичної статистики.

Для дослідження залучено 10 спортсменів з наслідками ЦП центру “Інваспорт” спортивної школи “Галичина”. Головним критерієм у формуванні групи був рівень наявних рухових розладів.

Результати дослідження. При формуванні моделей ЗД ми виділили найбільш суттєві для даного виду характеристики змагальної діяльності [2,3,4,5], а саме: 100 м – спортивний результат; $V_{сер}$ – середня швидкість подолання дистанції 100 м; V_{max} – максимальна швидкість на дистанції 100 м; tV_{max} – час досягнення максимальної швидкості; $V_{30м}$ – швидкість бігу на перших 30 м дистанції; $V_{ф}$ – швидкість бігу на останніх 10 м дистанції; довжина кроку; частота кроків; коефіцієнт бігової активності (табл.1).

Таблиця 1

Параметри змагальної діяльності спринтерів з наслідками церебрального паралічу

	100м, с	$V_{сер}$, м/с	V_{max} , м/с	t V_{max} , с	$V_{30м}$, м/с	$V_{ф}$, м/с	Довжина кроку, м	Частота кроків, кр/с	КБА, ум.од.
КМС	13,2	7,6	9,6	8,7	6,6	6,6	2,0	3,8	0,9
II розряд	16,2±0, 4	6,2± 0,1	7,6± 0,3	6,5±0,8	5,9±0,1	5,8±0,1	1,7±0,1	3,7±0,1	0,8
III розряд	19,8±0, 6	5,1± 0,1	6,0± 0,2	5,5±0,2	5,0±0,2	4,9±0,4	1,5±0,1	3,4±0,2	0,8
Початківці	27,5±3, 5	3,7± 0,5	4,4± 0,75	4,7±0,1	3,8± 0,45	2,9± 0,45	1,05±0,15	3,5	0,5±0, 1

Результати аналізувались за чотирма кваліфікаційними групами: КМС, II розряд, III розряд та початківці. В якості еталону були взяті показники змагальної діяльності кандидата у майстри спорту. На основі отриманих даних були побудовані кваліфікаційні моделі ЗД спринтерів з наслідками церебрального паралічу (рис. 1).

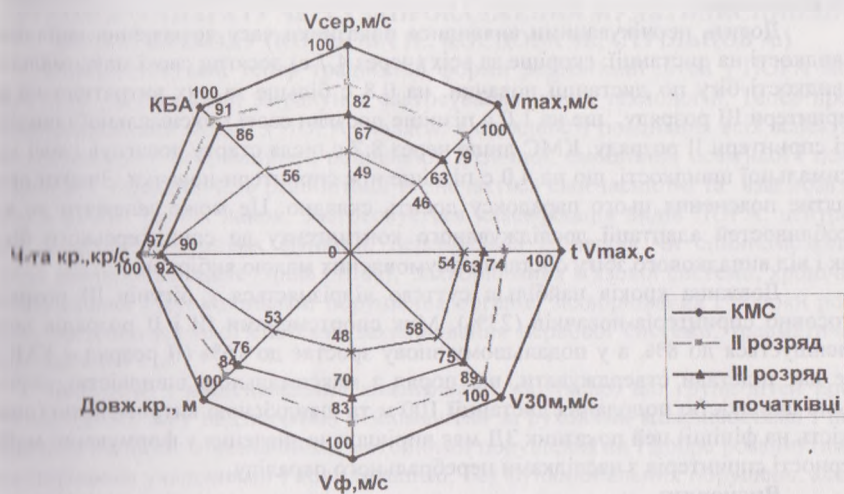

Рис. 1. Міжкваліфікаційні моделі спринтерів з наслідками церебрального паралічу.

Аналіз компонентів ЗД в бігу на 100 м спринтерів з наслідками церебрального паралічу різної спортивної кваліфікації свідчить, що найбільші міжкваліфікаційні розбіжності існують у максимальній швидкості, якої досягають спортсмени при подоланні зазначеної дистанції: вони коливались від 21% у спортсменів II розряду до 54% у новачків. Це зайвий раз підтверджує, що спортивний результат в бігу на 100 м у найбільшій мірі залежить від максимальних повідкисених можливостей спринтера. Великі розбіжності зафіксовані також у середній швидкості подолання дистанції 100 м та у швидкості бігу на останніх 10 м дистанції. Вони коливались від 17-18% у спортсменів II розряду до 51-52% у новачків.

Найменші розбіжності зафіксовані у частоті кроків. Між новачками і спортсменами третього розряду, та між спортсменами другого розряду і КМС розбіжності практично відсутні, а різниця між новачками і КМС становить всього 8%. Це дає підстави припустити, що подальше вдосконалення спортивної майстерності обстежених нами спринтерів буде мало залежати від підвищення частоти кроків.

Одним із основних компонентів ЗД в бігу на 100 м є стартовий розгін [4]. Його ефективність визначають за швидкістю подолання перших 30 м дистанції. Проте, як свідчать результати нашого дослідження, за величиною міжкваліфікаційних розбіжностей цей показник ЗД знаходиться на передостанньому місці. Незначні міжкваліфікаційні розбіжності, особливо між спортсменами третього і

другого спортивних розрядів та КМС, зафіксовані і за показниками КБА (14,9% відповідно).

Досить неочікуваними виявилися показники часу досягнення найвищої швидкості на дистанції: скоріше за всіх (через 4,7 с) досягли своєї максимальної швидкості бігу по дистанції новачки, на 0,8 с більше за них витратили на спринтери III розряду, ще на 1,0 с пізніше досягли своєї максимальної швидкості спринтери II розряду. КМС лише через 8,7 с після старту досягнув своєї максимальної швидкості, що на 4,0 с пізніше ніж спринтери-новачки. Знайти прийнятне пояснення цього парадоксу досить складно. Це може залежати як від особливостей адаптації досліджуваного контингенту до спринтерського бігу так і від випадкового збігу обставин обумовлених малою вибіркою.

Довжина кроків найбільш суттєво відрізняється у бігунів III розряду стосовно спринтерів-новачків (23%). Між спортсменами III і II розрядів вона зменшується до 8%, а у подальшому знову зростає до 16% (II розряд – КМС). Це дає підстави стверджувати, що поряд з максимальною швидкістю, середньою швидкістю подолання дистанції 100 м та швидкісною витривалістю (швидкість на фініші) цей показник ЗД має вирішальне значення у формуванні майстерності спринтерів з наслідками церебрального паралічу.

Висновки:

1. Значні міжкваліфікаційні розбіжності структури ЗД спринтерів з наслідками церебрального паралічу свідчать про вагомий вплив на спортивний результат наступних її компонентів: максимальної швидкості, середньої швидкості бігу на 100 м та швидкості бігу на останніх 10 м дистанції.
2. Менш виражені міжкваліфікаційні розбіжності серед спринтерів з наслідками церебрального паралічу зафіксовані в показниках швидкості подолання перших 30 м дистанції, довжині кроків та КБА.
3. Несуттєві міжкваліфікаційні розбіжності встановлені у показниках частоти кроків.
4. Парадоксальними виявились міжкваліфікаційні розбіжності спринтерів з наслідками ЦП у показниках часу досягнення найвищої швидкості на дистанції.
5. З'ясовані міжкваліфікаційні розбіжності вимагають подальшого дослідження та уточнення.

Література

1. Бріскін Ю. А., Передерій А. В., Строкатов В. В. Параолімпійський спорт. Навчальний посібник. – Львів: „Арал”, 2001. – 141 с.
2. Зав'ялова Б. В. Структура змагальної діяльності спринтерів-підлітків з наслідками церебрального паралічу // Зб. наук. ст. з проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації неповносправних. Оздоровча і спортивна робота з неповносправними. – Львів, 2003. – С.46-49.
3. Озолин Э. С. Спринтерский бег. – М.: Физкультура и спорт, 1986. – 159с.
4. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. – Киев: Олимпийская литература, 1997. – 584с.
5. Шустин Б.Н. Моделирование и прогнозирование в системе спортивной тренировки. - М.:СААМ, 1995. - с.226-237.